

## PARTENERIATELE EDUCAȚIONALE ȘI INTERCULTURALISMUL DIN PERSPECTIVE UMANISTICE, LIBERALE ȘI JURIDICE



Av. George VLĂESCU

### Abstract

*Intercultural educational partnerships, prodigious sources of human culture development, have laid the foundations of valuable exchanges with illustrative values for the standards of civilizations of peoples, communities, groups and individuals.*

*However, the study aims to highlight the fact that, in the current intercultural conditions, partnerships also bring with them the risk of the depreciation of national identity (the most precious human identity) insofar as local education is not good and armoniously developed, especially in a liberal, humanist and legal educational environment.*

**Keywords:** *intercultural educational partnership, autonomous culture, national identity, humanism, rights and freedoms*

**Prolog.** Convingere mea asupra modului în care școala se oglindește în viața unui individ interferează prea puțin cu noțiunea de *cultură* și mai deloc cu cea de *libertate* de gândire sau de creație. În schimb, termenul pare mult mai ajustat cu ceea ce ne transmite, din perspective social-culturologice, noțiunea de *instituție de stat*. O entitate menită să „forjeze” personalitatea umană, prin șablonarea și distrugerea individualităților, a libertăților, în vederea înregimentării oamenilor într-o civilizație bântuită de ideea *progresului material*.

Din nefericire, aceasta este adevărata percepție. Și ea a fost consolidată pe măsura dobândirii unei experiențe de viață, în special ca jurist, când libertățile umane mi-au devenit familiarizate și din perspectiva acestei tagme profesionale. Lucru care mă conduce involuntar la teribila comparație dintre genocid și etnocid făcută de profesorul Bartolome Clavero care spunea că „*genocidul ucide oameni în timp ce etnocidul ucide culturi sociale prin uciderea sufletelor individuale*”<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Bartolome, Clavero, *English dictionary* [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://educalingo.com/ro/dic-en/ethnocide>.

Chiar și după 3 decenii de la așa-zisa „revoluție”, observăm că situația nu s-a îmbunătățit. Dimpotrivă, este mai cenușie. Sistemul este subfinanțat, suprapopulat cu cadre didactice neadecvate, îndesat cu o birocrăție organizațională irespirabilă (asemenea normelor juridice care-l definesc) și cu o eficiență generală aproape de zero. Tinerii se înscriu în universități fără o orientare profesională adecvată, sunt tot mai dezorientați, mai absorbiți de kitsch-urile tehnologice și de ideea unei civilizații focusate pe valori financiare. Și, ceea ce este mai grav, sunt din ce în ce mai slab pregătiți deoarece, spune un autor, „*târâsc după ei... carențele acumulate pe parcursul a trei cicluri de școală obligatorie defectuoasă*”<sup>2</sup>.

Evident, nu vom dezbate aici cauzele care au devorat sistemul educațional. Este suficient să știm cine și cum îl tutelează. Cât despre componenta privată a sistemului nici nu are rost să vorbim. Ea continuă să joace același rol decorativ, superpozabil sau mai bine-zis de „taxator”, în contextul în care cea mai importantă parte a regulilor jocului continuă să fie impuse de către state prin propriile ministere de resort.

## 1. Parteneriatele educaționale interculturale și cultura autohtonă

Pentru a înțelege impactul parteneriatelor interculturale în îmbunătățirea, fie și parțială, a calității educației, trebuie ca în prealabil să vedem ce sunt *parteneriatele*, respectiv *parteneriatele interculturale*, termeni atât de îndrăgiți astăzi de actorii politicilor publice.

1.1. **Referințe retrospective.** Per ansamblu, se spune că parteneriatele sunt înțelegeri, acorduri, convenții, contracte sau asocieri interumane care urmăresc implicarea părților în vederea atingerii unor scopuri dinainte stabilite. Vechimea lor se pierde în geneza și interconexiunile civilizațiilor, înregistrând, ca orice alte constructe umane, un flux indefinit de transformări formale și de fond, în funcție de epoci și zone geografice, de particularitățile culturale, de interesele, de scopurile sau idealurile urmărite. În Antichitatea timpurie, de pildă, au existat parteneriate (nescrise sau scrise) care au stat la baza instruirii popoarelor egiptene și grecești de către pelasgi<sup>3</sup> sau acelea care au vizat transferul artelor și filosofiei dinspre Grecia Antică în spațiul culturii romane.

---

<sup>4</sup> Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, Gustave Le Bon atrăgea atenția asupra faptului că schimbarea popoarelor este determinată de caracterele lor, nu de instituții, legislații sau forme de guvernământ. Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*. Traducere de Potcoavă I. București: Ed. Librex, 2022, pp.108-109.

<sup>2</sup> Gheorghiu, M., *Învățământul superior românesc în confruntare cu crizele suprapuse*. În: Tribuna Învățământului. Revista de educație și cultură nr. 34/2022, Anul III, Serie Nouă, <https://tribuna.invatamantului.ro/invatamantul-superior-romanesc-in-confruntare-cu-crizele-suprapuse/>.

<sup>3</sup> Vlăescu, Ge., *Buna-credință și standardele de conduită la pelasgi, în lumina teoriilor densușiene*. În: Revista Universul Juridic, nr.1, București, 2023.

În orice caz, literatura ne mai spune că, la romani, pe lângă persoanele fizice care s-au bucurat de o recunoaștere firească a dreptului de a încheia parteneriate (persoanele fizice se bucurau de o veritabilă capacitate juridică), existau și persoane juridice sau morale cunoscute sub denumirea generică de „*corpus*” (corporație), „*universitas*” (comunitate) și „*collegia*” (colegii)<sup>4</sup>. Ele aparțineau de regulă comunităților sau asociațiilor de persoane create pe bază de asocieri, adică în forma unor înțelegeri - parteneriate - guvernate de realizarea unor scopuri comune dinainte definite. Din această categorie largă făceau parte stabilimentele publice (statul roman, orașele, teritoriile), dar și cele private (asociații profesionale, asociații pentru exploatarea salinelor și minereurilor etc.)<sup>5</sup>.

Cu toate acestea, până la legea *Iulia de collegiis*, respectivele entități, publice sau private, nu aveau dreptul de a deține patrimoniul propriu (în cazul asociațiilor, patrimoniul era socotit că aparține membrilor asociați), ceea ce înseamnă ele că nu se puteau bucura de o capacitate juridică integrală<sup>6</sup>. Chestiune destul de stânjenitoare pentru încheierea unor acte juridice, dar care totuși nu le obstrucționa capacitatea de desfășurare a anumitor activități economice, inclusiv de întruitorare<sup>7</sup> sau, în cazul statului, de a se implica în crearea unui ambient favorabil investițiilor private sau publice (diligente începute încă din timpul lui Cezar și care, ulterior, au continuat). De asemenea, nu ne sunt străine nici intervențiile statului în stimularea educației și aici putem aminti o serie de facilități acordate profesorilor în materie fiscală, civilă sau chiar politică (acordarea cetățeniei dascălilor care aveau domiciliul la Roma)<sup>8</sup>.

Așadar, viața economică și socială era indiscutabil influențată de parteneriate, însă ponderea și fiabilitatea lor depindea de nivelul de dezvoltare economică și de gradul de instruire al populației (analfabetismul la romani era de proporții oarecum reduse<sup>9</sup>). La Roma și Constantinopol, de pildă, școlile se aflau sub controlul ierarhic al senatelor propriilor orașe, iar spre deosebire de cele de astăzi, se bucurau de o largă autonomie, mai ales asupra programelor de studii<sup>10</sup>. Tot la romani mai reținem și faptul că studiul dreptului s-a bucurat de un înalt prestigiu, fiind pe bună dreptate considerat indispensabil vieții politice<sup>11</sup>.

<sup>4</sup> Hanga, V., *Drept privat roman*. București: Editura didactică și pedagogică, 1978, p. 220.

<sup>5</sup> Ibidem.

<sup>6</sup> Ibidem, p. 221.

<sup>7</sup> Carry, M, Scullard, H.H., *Istoria Romei până la domnia lui Constantin*. Ediția III, ed. ALL, 2008, p. 545.

<sup>8</sup> Ibidem, pp. 322, 618.

<sup>9</sup> Drîmba, O., *Istoria culturii și civilizației*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1985, p.738.

<sup>10</sup> Carry, M., Scullard, H.H., *op.cit.*, p. 618.

<sup>11</sup> Drîmba, O., *op. cit.*, p. 739.

## 1.2. Valențele contemporane ale *parteneriatului educațional intercultural (educația interculturală) și identitatea națională/europeană*

În termenii literaturii noastre contemporane, *parteneriatul* este conceptualizat ca fiind expresia libertății de asociere sau de comunicare interumană. El este, așa cum remarcă un autor, un proces „de colaborare dintre două sau mai multe părți, care acționează împreună pentru realizarea unor interese sau scopuri comune”<sup>12</sup>. Adică, o convenție (contract), de regulă scris, al cărei obiect constă într-o coactivitate subsumată unui scop dinainte determinat. În timp ce parteneriatul educațional are un scop circumscris - formativ de personalitate -, adică vizează atingerea unui obiectiv care să servească direct sau indirect dezvoltării armonioase a omului și societății.

Transpunând această ultimă accepțiune în planul tendințelor fenomenelor interculturale postmoderniste, se poate susține că parteneriatele educaționale, pe lângă infuziile de subiecți din culturi diferite, cu identități naționale diferite, înregistrează și un suflu doctrinar nou care nu lasă loc segregacionismului sau respingerii celorlalte culturi. Dimpotrivă, se înfățișează ca un cosmopolitism liberal<sup>13</sup> în baza căruia „se poate elibera multiplicitatea identității și a loialităților, dar se și construiește o comunitate globală a dialogului”<sup>14</sup>. Altfel spus, parteneriatul educațional intercultural poate fi privit ca un fenomen care poate fi explicat prin aceea că implică intersectarea unor obiceiuri și credințe diferite, poate chiar ireconciliabile, și care necesită soluția prescrisă de filosoful ghanez Kwame Anthony Appiah. Și anume aceea de cunoaștere, de acceptare și de rezolvare a diferențelor pe baza formulei „*trăiește-și-lasă-i-și-pe-alții-să-trăiască*”<sup>15</sup>. De aceea, nu întâmplător se spune că ele reprezintă o variantă a *educației interculturale*. Evident, scopul fiind acela de a contribui la realizarea unui proiect comun, timp în care se pot stabili unele punți lingvistice și culturale suficient încât să demonstrăm că, deși suntem diferiți, ne asemănăm și suntem deopotrivă capabili să apreciem valoarea. Concluzie a cărei lipsă de originalitate nu-i știrbește valoarea. Ea se desprinde și din Declarația Consiliului Europei privind diversitatea culturală. Un document care promovează schimbul de practici și servicii culturale diferite, în temeiul art. 151 din Tratatului de Instituire a Comunității Europene, text ce promovează din nefericire doar teoretic (nu și practic) diversitatea culturilor.

Cum însă asemenea parteneriate se perfectează între subiecți cu identități naționale diferite, iar consecințele acestor schimburi de informații sunt inevitabile, se cuvine să ne întrebăm cum va fi influențată *identitatea națională* despre care se spune că este una dintre **cele mai puternice identități** indiferent că ne raportăm la

<sup>12</sup> Băran-Pescaru, A., *Parteneriat în Educație*. București: Ed. Aramis, 2004, p. 21.

<sup>13</sup> În materia parteneriatelor, conceptul de *cosmopolitism* este mai puțin agreat.

<sup>14</sup> Ikenberry, G. J., *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. În: *Foreign Affairs*, May/June 2006. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2006-05-01/cosmopolitanism-ethics-world-strangers>.

<sup>15</sup> Manolache, V., *Appiah is Coming to Dinner: Cosmopolitanism & Etic*. În: *Revista de filosofie*, Tomul LXIV, Numărul curent: Nr. 3, 2017, p.380. Apud. Kwame Anthony Appiah.

individ, la grupul sau la comunitatea din care face parte. Sigur că noțiunea nu este lipsită de controverse<sup>16</sup>, dar dacă pornim de la sensul generic agreat de doctrină și anume de la faptul că „*exprimă atitudini, mentalități și comportamente colective rezultate din apartenența indivizilor la un stat național*”<sup>17</sup>, trebuie să admitem că identitatea națională reprezintă sediul conștiinței colective și, totodată, izvorul culturii și formării personalităților. Aceeași sursă doctrinară reține faptul că în cadrul procesului istoric de formare a statelor naționale s-a constatat că „*identitatea politică are nevoie de două elemente esențiale: conștiința cetățenilor de a aparține aceleiași structuri politice, care are puterea să ia decizii pentru viața lor, și identificarea acestor cetățeni cu un proiect politic comun*”<sup>18</sup>. Ori tocmai din cauza deficitului unuia dintre cele 2 elemente și anume că „*lipsește... un nivel suficient de identificare a cetățenilor ei cu UE, privită ca un sistem de organizare căruia îi aparțin și ai cărui membri sunt*”, cetățenii rămân atrași de propriile țări<sup>19</sup>. Ceea ce înseamnă că UE este o categorie politică și nu una culturală. Și asemenea concluzii concordă cu opiniile unui număr mare de cercetători europeni care susțin că nu există o solidaritate în forma unei identități europene, deoarece lipsește o „*conștiința cosmopolită*”<sup>20</sup>. De altfel, preeminența culturii autohtone față de ce europeană este recunoscută și de Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație (către UNESCO), document unde se precizează că: „*educația trebuie să-i facă pe indivizi conștienți de propriile rădăcini, astfel încât să poată avea puncte de referință pentru a-și găsi locul în lume, dar trebuie să-i învețe și respectul pentru alte culturi*”<sup>21</sup>. Altfel spus, școala trebuie să fie mai degrabă în litera și spiritul culturii naționale sau locale (în concordanță cu specificul comunității de bază) și numai în subsidiar interculturală<sup>22</sup>.

În plus, dacă ținem seama de migrațiile ce au cuprins astăzi întreaga Europă, diferențele culturale mai sus semnalate transformă parteneriatele educaționale interculturale în mijloace de creare a premiselor aculturației (cunoscută și ca teorie a integrării sau asimilării).

Și, aici, nu ne referim doar la aculturații în sens psihologic (turiștii, studenții care participă la schimburile între universități etc.), ci și din punct de vedere antropologic (privită ca un proces al absorbției complete a culturii de origine de către cultura gazdă). Amintind și faptul că psihologia abordează fenomenele

<sup>16</sup> Ștefănescu, S., Anca Velicu A., *Național și/sau european? reprezentări sociale ale identității în societatea românească actuală*. București: Ed. Expert, 2006, pp.16-17.

<sup>17</sup> Schifirneț, C., *Identitatea românească în contextul modernității tendențiale*. În: Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XX, nr. 5-6, București, 2009, p. 464.

<sup>18</sup> Ibidem, p. 468.

<sup>19</sup> Ibidem, p. 469.

<sup>20</sup> Ibidem, p. 470. Apud. Chalmers, A., *Refiguring the European Union's Historical Dimension*. În: European Journal of Political Theory, Vol. 5, No. 4, 2006, p. 438.

<sup>21</sup> Apud. Delors, J. (coord.), *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*. Iași: Ed. Polirom, 2000, p. 36.

<sup>22</sup> Cucos, C., *Pedagogie*. Ediția a II-a. Iași: Ed. Polirom, 2002, p. 133.

aculturațiilor la nivel individual, cum ar fi *tiparul complex al stabilității și schimbărilor în norme, valori, atitudini, comportament, obiceiuri după migrare*<sup>23</sup>, în timp ce antropologia se referă la *acele fenomene care rezultă atunci când grupuri de persoane care au diferite culturi vin în contact direct, în mod constant, ce au ca efect modificări ulterioare în modelele culturale originale ale unuia sau ambelor grupuri*<sup>24</sup>.

Cu toate acestea, condiția esențială care se desprinde din cercetările mai sus enunțate vizează faptul că partenerii trebuie să dispună de culturi autohtone bine cristalizate (cultura autohtonă fiind mult mai relevantă decât cea interculturală). Altminteri, există riscul ca aculturațiile să se producă în detrimentul culturilor mai precare, cu consecința pe termen lung a deprecierei sau chiar a pierderii identităților naționale. De aceea sunt regretabile acele tendințe pedagogice care, în contextul dezvoltării interculturalismului, susțin „*capacitatea de a-ți revizui credințele și valorile din perspectiva altor culturi*”<sup>25</sup>. Mai ales atunci când astfel de îndemnuri vizează credințele și valorile fundamentale.

Pe de altă parte, nu trebuie să uităm că oricât de nobile și bine-intenționate ar fi bunurile culturale din perspectiva parteneriatelor, politicile educaționale interferează cu zona de interes a procesului de globalizare. Fiindcă globaliștii au nevoie de un „atelier” de cultură cosmopolită, desigur nu „marca Appiah”, dat fiind faptul că globalizarea necesită prin definiție o circulație fluentă a valorilor culturale.

Așadar, revenind la ipoteza noastră de lucru, credem că parteneriatele educaționale interculturale ar putea reprezenta o soluție viabilă pentru îmbunătățirea sistemului educațional, dar numai în condițiile dezvoltării unei culturi liberale umaniste și juridice elementare și, de ce nu, al depolitizării și al autonomizării educației, așa cum vom putea vedea în continuare.

## 2. Cultura autohtonă umanistă și liberală

2.1. **Umanismul.** Nimeni nu contestă beneficiile pe care le poate aduce dezvoltarea în om a unor valorilor umaniste. Totuși, atunci când este vorba de susținerea (în special economică) unor asemenea demersuri, bunele intenții se evaporă. De aceea, apreciem că în contextul bizareriilor care au pus stăpânire pe omul rațional, se impune să aducem în discuție câteva observații legate de necesitatea *stabilirii unui echilibru curricular între științele umaniste și cele tehnologice.*

<sup>23</sup> Van de Vijver, F. J. R., *Dimensiuni ale aculturației: una, două, sau multe?* În: Psihologia Resurselor Umane, vol. 13, nr. 2, 2015, p. 26.

<sup>24</sup> Ibidem, Apud. Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. H. *Memorandum on the study of acculturation.* American Anthropologist, 1936, p. 149.

<sup>25</sup> Silistraru, N., *Formarea competențelor interculturale a studenților-pedagogi.* Lucrare prezentată în Conferința *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior: Conferința științifico-practică internațională*, Cahul, Moldova, 2014, pp. 141-145. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/141-146\\_22.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/141-146_22.pdf).

Așa cum bine știm, începând cu secolul trecut științele umaniste, a căror preocupare a reprezentat-o cunoașterea omului și a binelui public, au fost devansate accelerat de către științele tehnologice și ale naturii, implicate în progresul material. Omul a fost îndoctrinat, cum spune Bertrand de Jouvenel, în vederea integrării în „civilizația lui mereu mai mult”<sup>26</sup>. Și pentru ca individul uman să fie astfel „resetat”, tehnologii au declanșat o adevărată cruciadă. Una îndreptată împotriva umaniștilor acuzați de faptul că au enunțat principii contradictorii, dar și „au propovăduit moderația în nevoi, au lăudat stabilitatea moravurilor și au prezentat dorința de îmbogățire ca adevărata cauză a decăderii moravurilor”<sup>27</sup>.

Așa au încep lucrurile... iar bătălia dintre ei a fost, previzibil, câștigată de primii. Desigur, nu prin valoarea argumentelor, ci pentru că au avut de partea lor marile capitaluri. De aceea, creația culturală, care după Constantin Noica reprezintă cel mai de preț bun național (asertiune care în opinia noastră este valabilă și pentru alte popoare), din păcate nepusă în valoare, a înregistrat un declin colosal. Lucru care a periclitat grav dezvoltarea armonioasă a omului, mai ales în noua eră a digitalizării, evident în favoarea modelelor mercantile și a artificialelor crize economico-financiare. Crize care în ultimă instanță nu sunt altceva decât expresia unei *crize morale*. Una care adâncește în fiecare zi decalajul între științele tehnologice și cele umaniste, aspect sonorizat recent și de către Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca<sup>28</sup>.

Este fără doar și poate că idealul educațional trebuie eliberat de sub politic și instituțiile statale și redat societății civile. Adică, redat adevăratului finanțator și beneficiar, desigur ca parte a *idealului comun al omenirii*: propășirea pleneră a ființei umane pe calea unei gândirii libere, morale și în spiritul respectării valorilor umane fundamentale. Fiindcă asemenea valori, și nu *competențele*, trebuie să se bucure de întâietate din moment ce valorile au menirea de a dezvolta umanul din natura umană - *Om nu ești, ci devii* - o asertiune ale cărei repercusiuni sunt esențiale asupra viitorului lumii.

Prin urmare, trebuie descurajate excesele politicilor educaționale globalizatoare direcționate către eclipsarea valorilor naționale și a educării populației în spirit patriotic (în lumina iubirii față de țară, a istoriei, a literaturii și a limbii naționale). Teză care se bucură atât de susținerea psihologiei, dar și de nenumărate tratate internaționale. De pildă, Convenția privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale abordează diversitatea culturală ca pe o „*caracteristică definitorie a umanității*” și își propune să o ocrotească, spune același document, deoarece reprezintă „*principalul resort al dezvoltării durabile a comunităților, popoarelor*”

<sup>26</sup> Bertrand de Jouvenel., *Progresul în om*. București: Editura politică, 1983, p. 49.

<sup>27</sup> Ibidem, p. 51.

<sup>28</sup> Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Comunicatul de presă, din 6 aprilie 2023. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://www.agerpres.ro/comunicate/2023/04/06/comunicat-de-presa-universitatea-babes-bolyai-din-cluj-napoca-1088941>.

și națiunilor”<sup>29</sup>. O manifestare evident salutară (din păcate doar pe hârtie) care, în opinia profesorului Mircea Duțu, reprezintă „prima și cea mai energică expresie a eforturilor internaționale de a corecta excesele actualei mondializări”<sup>30</sup>.

Ori în aceste condiții devine inadmisibil discursul educațional cantonat pe așa-zisele „valori” comerciale, numite *competențe*<sup>31</sup>, în detrimentul celor fundamentale și umanistice. Lucru care din nefericire este încurajat permanent de către comunitatea europeană prin conținutul curricular dar și prin dirijarea resursele economice în favoarea primelor. Ceea ce a făcut din științele umaniste, așa cum plastic remarca un autor contemporan „Cenușăreasa noii cunoașteri, o cunoaștere dominată de științele exacte și de științele naturii. Cele mai mari finanțări sunt acordate proiectelor de cercetare din aceste domenii, artele și științele umaniste fiind sortite unei consecvente discriminări”<sup>32</sup>. Sintetic, putem spune că umanismul are nevoie de o *restitutio in integrum*, inclusiv pe calea parteneriatelor interculturale. Desigur cu condiția să fie riguros dezvoltat în cadrul culturii autohtone. Doar așa poate fi în măsură să asigure, împreună cu valorile autohtone, conținutul a ceea ce numim *moralitate*. Adică, acel concept iudeo-creștin pe care disciplinele socio-umane de astăzi l-au indexat pe nedrept în categoria largă a *eticii* și care, realmente, susține întreaga infrastructură bio-psiho-socială a individului și a colectivităților umane. Așadar, fără a exclude importanța utilitarismului (și a „competențelor”) despre care se face atâta caz, nu putem să negăm faptul că idealul educațional trebuie totuși întemeiat prioritar pe o educație morală fiindcă în cele din urmă aceasta reprezintă fundamentul pe care se clădesc toate celelalte valori<sup>33</sup>. Mai ales că studiile antropologiei pedagogice au ajuns la concluzia că pentru a ajunge la un optim axiologic valorile umanistice generale (sacru, binele, adevărul și frumosul) trebuie coroborate cu cele ale culturii moderne și postmoderne (libertate, democrație, egalitate, solidaritate, creativitate, toleranță, educație permanentă ș.a.), inclusiv cu valorile naționale<sup>34</sup>. Este deci ilustrativ faptul că pentru a ajunge la un optim al îmbunătățirii valorice (prin combinarea valorilor umane generale, moderne, postmoderne și naționale) este nevoie de o educație morală.

<sup>29</sup> Preambulul Convenției privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale, publicate în M. Of. nr. 559 din 28 iunie 2006.

<sup>30</sup> Duțu M., *op.cit.* p. 121. [vizualizat la 21. 11. 2022]. Disponibil online: <http://store.ectap.ro>.

<sup>31</sup> Despre acest subiect am scris și cu alte ocazii, inclusiv în publicații naționale și internaționale. Mitul dreptului și al liberei dezvoltări a personalității umane din perspective juridice și psihopedagogice, în Revista Universul Juridic nr. 4/2023. Eterna criză a libertății activității didactice, în Revista Universul Juridic nr. 5/2023, Libertățile omului și idealul educațional în era cunoașterii și a digitalizării, în publicația Conferinței Internaționale „Asigurarea egalității de șanse prin management educațional și servicii de asistență psihopedagogică în contextul provocărilor actuale”, Ediția a V-a hibrid Arad, 3-5 mai 2023.

<sup>32</sup> Pătrașcu, H.V., *Un nou Iluminism?* În: România literară nr. 7/2000, <https://romanaliterara.com/2020/03/un-nou-iluminism/>.

<sup>33</sup> Cuznețov L. *Educația prin optim axiologic. Teorie și practică*. Chișinău, UPS „Ion Creangă” din Chișinău, 2010, p. 38.

<sup>34</sup> Ibidem, pp. 37-38. Apud Nicola I. *Pedagogie și antropologie filosofică* // Revista de Pedagogie. nr. 1967 ș.a.



2.2. **Cultura liberală și liberalizarea educației.** Recunoașterea dreptului la educație în categoria drepturilor universale ale omului, drepturi care au la bază principiul liberei dezvoltări a personalității umane, ne conduce către o abordare a mai largă a principiului *libertății*<sup>35</sup> în 2 direcții esențiale. Odată din perspectiva guvernării curriculare a educației și, pe de altă parte, ca mod de organizare și funcționare a sistemului educațional.

2.1.1. **Libertatea din perspective curriculare** implică promovarea în școli a unei culturi solide a libertăților omului, deși libertățile, inseparabile de drepturile omului și dimensiunea umanistă a persoanei, se constituie într-o problemă doctrinară extrem de spinoasă. Spunem asta deoarece pentru a le aduce în sfera curriculumului educațional trebuie să înțelegem în prealabil *echitatea* și mecanismele democrației, fără de care libertățile și umanismul ar fi simple figuri de stil. Sau chiar ar avea efecte opuse<sup>36</sup>. Iar cel mai util și poate cel mai cuprinzător domeniu al înțelegerii acestor valori funciare este *Dreptul*, mai ales din perspectiva fundamentelor sale filosofice și axiologice. Concluzii care nu derivă din judecata noastră, ci a unor titani ai psihologiei, precum Abraham Maslow, Rădulescu-Motru C. ș.a. și, de ce nu, din normele dreptului pozitiv internațional care precizează că „Învățămintul trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale”<sup>37</sup>, respectiv că „prin educație orice persoană trebuie să devină capabilă de a juca un rol util într-o societate liberă, că educația trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase și să încurajeze dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii”<sup>38</sup>.

Prin urmare, aprofundarea libertăților și a dreptului ar trebui să reprezinte o preocupare a omului încă din primele cicluri de școală și pe tot parcursul vieții. În primul rând, pentru a distinge dreptul de *legislație* (acte normative legislative) cu care se află într-o îndelungată confuzie. Altminteri, există pericolul juridicizării educației și al societății. Un pericol care echivalează cu formarea de executanți și, evident, cu suprimarea libertăților. Însă toate acestea chestiuni sunt revendicate, în plan educațional, de profunzimea profesională și măiestria pedagogică.

<sup>35</sup> Juridic, nu există un drept „al libertății, ci există o pluralitate de drepturi/libertăți, însă aici sensul are conotație axiologică, deși există autori ca atribuie libertății actului educațional rangul de principiu.

<sup>36</sup> Azi în școli, *libertatea* la propriu creează adevărate ravagii tocmai din cauza lipsei unei culturi autentice a echității și a drepturilor omului.

<sup>37</sup> Art. 26 alin. (2) din *Declarația Universală a Drepturilor omului*, document care a fost adoptat și proclamat de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declarația la 14.12.1955. Admisă prin Rezoluția 955 (X) a Adunării generale a ONU.

<sup>38</sup> Art. 13 din PIDESC, adoptat de către Adunarea Generală a ONU și a intrat în vigoare la data de 03.01.1976. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212 din 1974.

2.1.2. **Libertatea ca mod de organizare și funcționare a sistemului educațional** (a educației formale) implică depolitizarea și autonomizarea educației. Altminteri, eficientizarea principiului libertății educației și recunoașterea dreptului omului de a schimba maniera de guvernare vor rămâne doar vorbe-n vânt. Mai ales că știm cu toții cât de putred și pernicios este un asemenea sistem. Sigur că acest lucru ar putea friza unele teze politologice, psihologice, constituționale sau chiar teologice. De pildă, Bertrand de Jouvenel susține că destinele popoarelor depind de caracterele lor și nu de instituții<sup>39</sup>, iar Sfântul Ioan Botezătorul spunea că mai înainte de a se schimba împărățiile, trebuie să se schimbe oamenii. Pe de altă parte însă, continuarea educației sub liberul arbitru al statului, adică a celui care l-a devorat, ar contraveni oricărui raționament și gândiri logice. Fiindcă oricât de convingătoare ar fi teza reputatului filosof francez, la care și noi ne raliem, totuși în viața unui sistem social sunt cazuri și cazuri, iar în speță este inadmisibilă menținerea educației formale într-o captivitate vizibil malefică (nu poate exista libertate *sub ocupație*, mai ales sub una incompetentă). De altfel idealul educațional trebuie să fie apolitic și nicidecum subordonat capriciilor ministerelor, directivelor europene sau globaliste și nici să-și reseteze prioritățile după interesele piețelor financiare/muncii. Iar dacă luăm în calcul competențele educaționale (despre care, în teorie, se spune că asigură conținutul idealului educațional), constatăm fără efort că utilitarismul despre care se vorbește cu atâta activism educațional nu face decât să camufleze interesele egotice ale stăpânilor capitalurilor financiare și ale artiștilor globalizării. Ca să nu mai spunem că este și profund inechitabil ca politicile educaționale europene, strâns racordate la recomandările Casei Albe, să descurajeze patriotismul în statele membre, în timp ce politicile americane să și-l dezvolte neîncetat.

Așadar, depolitizarea și autonomizarea învățământului ar putea reprezenta o prioritate justă, iar ca acest lucru să se întâmple este nevoie de un singur text normativ. Unul care să stabilească faptul că atribuțiile ministerului de resort sunt preluate de un for alcătuit din câțiva dascăli merituoși, apolitici și aleși democratic (preferabil pe bază votului electronic).

Evident că, asemenea oricărei teze sau teorii, și această susținere are vulnerabilitățile ei, mai ales în condițiile în care nimeni nu poate garanta că respectivul for democratic va governa mai bine. Trebuie însă să admitem că, deși nu reprezintă o garanție, poate să însemne o șansă extraordinară pentru educație. Oricum una incomparabil mai mare față de ipoteza menținerii educației formale sub administrarea unui sistem *garantat* disfuncțional.

---

<sup>39</sup> În cea mai mare parte, această secțiune este inspirată din lucrarea autorului *Educația pentru drepturile omului*, lucrare folosită în semestrul 2, anul universitar 2022-2023, la disciplina *Didactica domeniului și dezvoltării în didactica specialității (învățământ liceal, postliceal, universitar) - Socio-umane*, în cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.

### 3. Educația drepturilor omului și întreținerea manipulărilor instituționale<sup>40</sup>.

Cum *principiile* au fost dintotdeauna *forțele care au mișcat istoria*, constatăm că secolul trecut ne-a adus o nouă filosofie de viață. Cea a drepturilor omului. Una concentrată pe realizarea unei democrații cât mai echitabile și mai eficiente și care se dorește a fi creată în jurul ideilor de libertate, demnitate și, am adăuga noi, egalitate. Acesta din urmă (egalitatea) fiind un concept tot mai puțin scos în evidență, urmare a multiplelor migrene pe care le-a cauzat teoreticienilor și practicienilor, deși în opiniile multor gânditori, inclusiv a lui Vedel, reprezintă fundamentul tuturor drepturilor naturale și „*condiția însăși a recunoașterii omului*”<sup>41</sup>.

Evitând deci supra-teoreticizarea conceptului, putem spune că drepturile omului, recunoscute ca izvorând din dreptul natural, își au astăzi reflexul cauzal în intenția edenică a creării premiselor fericirii omului (premise privite ca maxim al confortului de trai).

Și totuși, școala, de-a lungul evoluției sale instituționale, nu a inclus drepturile omului în praxisul ei educațional, neacordându-le aproape nicio atenție curriculară. Ori în asemenea condiții nu ar trebui să ne surprindă eșecul răsunător al pedagogiei care, de-a lungul existenței sale, nu a reușit niciodată să modeleze societatea într-un format al libertății, egalității (pe care o rezumă la *egalitatea de gen/șanse*). Ca să nu mai vorbim de *fericire*, un concept rămas aproape străin educației formale.

Așadar, drama educației neadecvate are „state de plată” vechi. Și pentru ilustrarea retrospectivă a acestei susțineri vom da câteva exemple autohtone care nu sunt străine nici altor culturi.

Rădulescu-Motru scria într-una din broșurile dedicate tinerilor că „*deși poporul român se bucură de drepturi constituționale... sufletul ciocoiului trăiește și azi în mijlocul nostru*”<sup>42</sup>. Poporul nostru, spune mai departe marele cărturar, continuă să fie guvernat oligarhic prin „*frică*” și „*hatâr*”, lucru care nu s-a schimbat nici după adoptarea constituției, astfel că drepturile au rămas doar pe hârtie<sup>43</sup>. Lipsa de încredere a omului în autorități, necunoașterea drepturilor sau luare lor în „*zeflema*” reprezintă o constantă a poporului care vrea schimbare, dar nu știe cum și în ce fel<sup>44</sup>.

Tot pe hârtie au rămas și drepturile românilor în perioada interbelică. Analfabetismul l-a depășit pe cel al cetățenilor antichității romane, ajungând în proporție de cca 50% din populație chiar și după Constituția din 1923. Acest act

<sup>40</sup> Apud. Dănișor D.C., *Drept constituțional și instituții politice, vol. I. Teoria generală*, Tratat. București: C.H. Beck, 2007, p. 620.

<sup>41</sup> Paraschiv, R.-G., *Evoluții privind recunoașterea și respectarea drepturilor omului*. În: Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014, [https://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/2\\_Evoluții\\_in\\_recunoașterea\\_si\\_respectarea\\_drepturilor\\_omului.Ramona\\_Paraschiv.RO.pdf](https://www.ugb.ro/Juridica/Issue6RO/2_Evoluții_in_recunoașterea_si_respectarea_drepturilor_omului.Ramona_Paraschiv.RO.pdf).

<sup>42</sup> Rădulescu-Motru, C., *În vremurile noastre de anarhie*, Ed. Anima, 1992, p. 29.

<sup>43</sup> Ibidem, p. 15.

<sup>44</sup> Ibidem, pp. 19-20.

fundamental, atât de laudat de juriști pentru liberalismul și principiile sale democratice, dar și pentru Titlul II care conținea drepturile și libertățile cetățenești, conținea totuși norme juridice lapidare și inerte, care nu se respectau defel. Ba chiar erau contrazise fățiș de diverse legi, inclusiv de actele normative cu caracter discriminatoriu din perioada guvernelor Tătărescu (1934-1937), Goga-Cuza (1937-1938) și a dictaturii regale (1938-1940). Cert este că proasta guvernare, antisemitismul și abuzurile contra drepturilor cetățenilor au încheiat această epocă istorică cu abolirea prin lege a democrației și începutul dictaturilor<sup>45</sup>.

Survenirea nazismului german a făcut din noțiunea de *lege*, privită ca act normativ, „Zeul Suprem”. Un concept care a fost importat în întreaga lume și care guvernează dreptul *Uniunii Europene* și al statelor membre („*Nimeni nu este mai presus de lege*”, spune constituția noastră<sup>46</sup>). Cu toate acestea, pierderea războiului de către Axă, a reprezentat prilejul istoric propice reconceptualizării și internaționalizării drepturilor omului, așa cum acestea au fost expuse în *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 1948<sup>47</sup>. Drepturi care au fost dezvoltate de multiple tratate internaționale și care, ulterior, au fost preluate de legislațiile interne ale majorității statelor lumii, iar ONU le-a alocat chiar și o zi de aniversare internațională<sup>48</sup>. Este într-adevăr un progres juridic care face onoare nu numai dreptului, ci și omenirii și care conține germele schimbării radicale a filosofiei de gândire a omului în toate domeniile vieții.

Cu toate acestea, ca dintr-o inerție inextricabilă, drepturile omului au continuat să fie frecvent încălcate de statele comuniste, dar și de cele capitaliste friedmaniene. Iar ca dovadă, amintim faimoasele detenții ale regimului comunist, nenumăratele restricții civile (sub pretextul ordinii publice sau binelui comun), dar și amploarea condamnărilor CEDO postdecembriste și mai ales inegalitățile economice care s-au adâncit fără precedent în cadrul fiecărei societăți. Și exemple asemănătoare s-au înregistrat în toate țările lumii.

Ori toate aceste lucruri ignobile care au explodat în plină eră a drepturilor omului au înăbușit per ansamblu șansele omului postmodern de a se bucura de o libertate autentică și de un trai pe măsura demnității sale (drept fundamental).

Pentru a înțelege cum au fost posibile, sociologia contemporană ne spune că inegalitățile sociale îmbracă multiple forme de organizare și sunt modelate de

<sup>45</sup> Bucur, B., *Sociologia proastei guvernări în România interbelică*. Cuvânt-înainte de Ioan-Aurel Pop. București: Ed. RAO, 2019.

<sup>46</sup> Art.16 alin. (2) din Constituția României, adoptată în ședința Adunării Constituante din 21.11.1991, publicată în M. Of., partea I, nr. 233 din 21.11.1991, modificată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, publicată în M. Of., partea I, nr.758 din 29.10.2003.

<sup>47</sup> ONU. *Declarația Universală a Drepturilor omului*, document care a fost adoptat și proclamat de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declarația la 14.12.1955. Admisă prin Rezoluția 955 (X) a Adunării generale a ONU.

<sup>48</sup> Este vorba de ziua de 10 decembrie, care marchează data adoptării Declarației Universale a Drepturilor Omului din 1948.

instituții de așa manieră încât ele caracterizează în profunzime viața socială<sup>49</sup>, iar un rol evident în acest proces îl joacă și sistemele de educație formală<sup>50</sup>. Altfel spus, **inegalitățile sunt parte a unui proces de legitimare a puterii**. Mai explicit, a unui „proces de consolidarea unei ordini sociale în care inegalitățile sociale ajung să fie conturate ca realități de la sine înțelese”<sup>51</sup>. Autorul susținând că, în felul acesta, populația ajunge să perceapă diferențele de statute sociale dintre persoane ca pe un „fenomen ineluctabil și inexorabil («parte a naturii»), când de fapt acestea sunt contingente și construite social («parte a culturii»)”<sup>52</sup>.

Ori, față de realitățile concrete și rezultatele cercetărilor mai sus enunțate, reținem că școala nu numai că nu a contribuit la prevenirea acestei manipulări, ci a participat activ. Lucru care nu se poate explica decât prin neconștientizarea importanței drepturilor omului, respectiv prin ignoranță, ambele fiind deopotrivă caustice actului educațional/societății și, desigur, favorizante manipulării.

Așa se face că astăzi asistăm la nenumărate prelegeri prin care tinerilor li se vorbește de la catedră despre respectarea legilor. Și nu a legilor respectabile și nici măcar a dreptului, ci despre modele educaționale bazate pe *competențe* care să corespundă „pieței muncii”, deși în realitate este vorba doar de interesele regimurilor politice și economice aflate la putere. Așa se face că atunci când vorbim despre drepturile omului există o veritabilă confuzie la nivelul percepției sociale, ca și când am vorbi despre politică sau truisme filosofice. La fel se întâmplă și cu distincția dintre *bine* și *rău*, care reprezintă fundamentul axiologic al oricărei culturi umane (și fără de care dreptul și-ar pierde sensul). Aceasta a ajuns să fie propovăduită de toți dascălii, indiferent de pregătire, doar pe baza proverbialelor supoziții: „Cei șapte ani de-acasă” sau „bunul simț”. Căci doar așa s-a născut și cultura muzicală... din lăutărie!

## Concluzii

Așa cum rezultă din cele de mai sus expuse, în pofida plusului de valoare furnizat, parteneriatele interculturale prezintă un risc major pentru acele părți contractuale implicate și neechipate cu o robustă cultură autohtonă, cultură care, spunem noi, nu se poate abstrage umanismului și gândirii liberale. Prin urmare, a fi „*interculturalist*” înseamnă mai înainte de toate a fi om moral și liber (libertatea este condiționată și de o bază materială, de o minima proprietate privată), dar și echipat cu o solidă cultură autohtonă. Chestiuni care nu trebuie nici ignorate și nici

<sup>49</sup> Toma G.-A., FORME DE LEGITIMARE A INEGALITĂȚILOR SOCIALE, În: „Revista română de sociologie”, serie nouă, anul XXXIII, nr. 1-2, București, 2022, p. 53.

<sup>50</sup> Ibidem, 59-60.

<sup>51</sup> Ibidem, 72.

<sup>52</sup> Ibidem, 72.

răstălmăcite, în special din perspectiva „naționalismului”, termen care astăzi este deviat cu brutalitate de la adevărata sa semnificație.

Cert este că politicile educaționale actuale, puternic etatizate, rătăcesc pe drumuri conceptual greșite. Ele încearcă să acrediteze ideea unui interculturalism lipsit de o cultură autohtonă solidă (cu consecința periclitării culturilor minore), fie a unei culturi a libertăților dirijate de state prin legislații (libertăți confiscate prin însăși discursurile politicilor instituționale propovăduitoare), fie a valorilor comerciale în detrimentul celor fundamentale și, în sfârșit, a creativității și a inteligenței în condițiile în care omenirea niciodată nu a dus lipsă de asemenea calități naturale.

Prin urmare, ceea ce lipsește din educație este exact esențialul. Adică promovarea unei culturi *autohtone, umanistice* și a *libertății* (drepturi și libertăți). Sintetic, am putea spune că întreaga cunoaștere a drepturilor omului și promovarea lor curriculară se impune din *n* motive, însă cele mai importante, în opinia noastră, sunt cele care:

- Asigură optimul axiologic al dezvoltării personalității umane;
- Ne conștientizează asupra inechităților și discriminărilor la care suntem expuși și neutralizează tendințele de manipulare socială, economică și mai ales politică. În timp ce necunoașterea drepturilor omului duce în derizoriu statul de drept, democrația, libertățile și, în general condiția umană; iar rezultatele le știm și continuăm le simțim zilnic, începând de lipsa de respect a autorităților față de omul de rând până la „anecdoticele” fraude electorale, economice etc.;
- Ajută la menținerea stării de siguranță/securitate și încredere de sine. Fiindcă trebuie să recunoaștem că tinerii și oamenii în general nu au o reprezentare clară a acestor drepturi.

### Referințe bibliografice:

1. Băran-Pescaru, A., *Parteneriat în Educație*. București: Ed. Aramis, 2004.
2. Bertrand de Jouvenel., *Progresul în om*. București: Editura politică, 1983.
3. Carry, M, Scullard, H.H., *Istoria Romei până la domnia lui Constantin*. Ediția III, ed. ALL, 2008.
4. Chalmers, A., *Refiguring the European Union's Historical Dimension*. În: *European Journal of Political Theory*, Vol. 5, No. 4, 2006.
5. Clavero, Bartolome, *English dictionary*. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://educalingo.com/ro/dic-en/ethnocide>
6. Cucuș, C., *Pedagogie*. Ediția a II-a. Iași: Ed. Polirom, 2002.
7. Cuznețov L. *Educația prin optim axiologic. Teorie și practică*. Chișinău, UPS „Ion Creangă” din Chișinău, 2010.

8. Dănișor D.C., *Drept constituțional și instituții politice, vol. I. Teoria generală*, Tratat. București: C.H. Beck, 2007.
9. Delors, J. (coord.), *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*. Iași: Ed. Polirom, 2000.
10. Drîmba, O., *Istoria culturii și civilizației*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1985.
11. Duțu, M., *Spre un nou model de globalizare – perspectivele altermondialismului*. [vizualizat la 21. 11. 2022]. Disponibil online: <http://store.ectap.ro/articole/64.pdf>.
12. Gheorghiu, M., *Învățământul superior românesc în confruntare cu crizele suprapuse*. În: Tribuna Învățământului. Revista de educație și cultură Nr. 34/2022, Anul III, Serie Nouă, <https://tribunainvatamantului.ro/invatamantul-superior-romanesc-in-confruntare-cu-crizele-suprapuse/>.
13. Gustave Le Bon. *Psihologia mulțimilor*. Traducere de Potcoavă I. București: Ed. Librex, 2022.
14. Hanga, V., *Drept privat roman*. București: Editura didactică și pedagogică, 1978.
15. Legislație internă și internațională.
16. Ikenberry, G. J., *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. În: Foreign Affairs, May/June 2006. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2006-05-01/cosmopolitanism-ethics-world-strangers>.
17. Manolache, V., *Appiah is Coming to Dinner: Cosmopolitanism & Etic*. În: Revista de filosofie, Tomul LXIV, Numărul curent: Nr. 3, 2017, p.380. Apud. Kwame Anthony Appiah
18. Pătrașcu, H.V., *Un nou Iluminism?* În: România literară nr. 7/2000. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://romanaliterara.com/2020/03/un-nou-iluminism/>
19. Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. H. *Memorandum on the study of acculturation*. American Anthropologist, 1936.
20. Schifirneț, C., *Identitatea românească în contextul modernității tendențiale*. În: Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XX, nr. 5-6, București, 2009.
21. Silistraru, N., *Formarea competențelor interculturale a studenților-pedagogi*. Lucrare prezentată în Conferința *Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior: Conferința științifico-practică internațională*, Cahul, Moldova, 2014, pp.141-145. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/141-146\\_22.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/141-146_22.pdf).
22. Ștefănescu, S., Anca Velicu A., *Național și/sau european? reprezentări sociale ale identității în societatea românească actuală*. București: Ed. Expert, 2006.
23. Universitatea Babeș-Bolyai, Comunicatul de presă, din 6 aprilie 2023, al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. [accesat la 05.05.2023]. Disponibil: <https://www.agerpres.ro/comunicate/2023/04/06/comunicat-de-presa-universitatea-babes-bolyai-din-cluj-napoca-1088941>.

24. Van de Vijver, F. J. R., *Dimensiuni ale aculturației: una, două, sau multe?* În: Psihologia Resurselor Umane, vol. 13, nr. 2, 2015.

25. Vlăescu, Ge., *Buna-credință și standardele de conduită la pelasgi, în lumina teoriilor densușiene.* În: Revista Universul Juridic, nr.1, București, 2023.

26. Vlăescu, Ge., *Mitul dreptului și al liberei dezvoltări a personalității umane din perspective juridice și psihopedagogice.* În Revista Universul Juridic nr. 4/2023.

27. Vlăescu, Ge., *Eterna criză a libertății activității didactice,* în Revista Universul Juridic nr. 5/2023.

28. Vlăescu, Ge., *Libertățile omului și idealul educațional în era cunoașterii și a digitalizării.* În publicația Conferinței Internaționale „Asigurarea egalității de șanse prin management educațional și servicii de asistență psihopedagogică în contextul provocărilor actuale”, Ediția a V-a hibrid Arad, 3-5 mai 2023.